

BESKYDSKÝ BUNDÁŠ

ZAPOMENUTÁ HISTORIE BESKYD

Ing. Jozef Šurkovský

BESKYDSKÝ
BUNDÁŠ

ZAPOMENUTÁ HISTORIE
BESKYD

Ing. Jozef Šurkovský

*Věnováno mým dvěma úžasným dcerám,
Elly a Hance.*

Předmluva autora

V roce 2015 jsem si pořídil štěně kavkazského ovčáka. Dostal jméno Bundáš. Před tímto rokem jsem nikterak nepátral po původu tohoto jména. Jméno jsem znal již z dětství. Bylo to často užívané jméno psa napříč celým Slovenskem, Moravou a Beskydami. Od svého dětství jsem se s tímto jménem zkrátka setkával u psů dost často. Téměř každý druhý pes na východním Slovensku, v oblasti rozsáhlých pastvin a hor kolem Tater a nejenom tam, se mohl pyšnit tímto jménem. Bylo to tak časté jméno psa, že nakonec lidem až zevšednělo. Když se řeklo Bundáš, každý si hned představil houževnatého, ale hlavně huňatého psa. Jen takový pes tohle jméno mohl dostat. Tento předpoklad byl jaksi dost všeobecně hluboce zakořeněn v podvědomí téměř všech lidí. Samozřejmě, že jako dítě jsem také zatoužil po tom mít jednou svého psa jménem Bundáš. Silného, odvážného a huňatého psa. Moje štěně kavkazského pasteveckého psa, které jsem si přivezl domů, k tomu veškeré předpoklady mělo, aby mohlo dostat a nést tak vznešené jméno. Již první společné dny bylo zřejmé, že tohle malinké štěně svému jménu ostudu dělat nebude a bude své jméno nosit s velkou hrdostí. S hrdostí „jóóó, pána psa!“... Byl to náš Bundáš.

Pro okolí, ve kterém jsem žil (tj. Moravskoslezský kraj), to bylo jméno pro psa poněkud neobvyklé a zvláštní. Dost často jsem se setkával s dotazem na původ tohoto jména, který mi v té době ještě nebyl zcela znám. Zajímavostí však bylo i to, že čím blíže Beskyd jsem

byl, tím méně pro mé přátele a známé bylo tohle jméno psa něčím neobvyklým či nějak zvláštním. Tato regionální znalostní rozdílnost vědění mě přivedla k myšlence hlouběji se zaobírat významem a původem tohoto psího jména. Hned první dotaz na slovo „Bundáš“ mě přivedl k zapomenuté historii salaší v Beskydech, nebo lépe řečeno k zapomenuté nedílné součásti celé valašské historie. Předemnou se najednou otevřela obrovská truhlice plná skvostů a pokladů v podobě historických faktů o osobnostech bačů, o lidech beskydských končin, jejichž nedílnou součástí byl již dávno zapomenutý pastevecký pes o výjimečných vlastnostech a o neskutečné houževnatosti. Pes s nezkrotnou odvahou a oddaností svému pánovi – beskydský bundáš.

Pustil jsem se hned s velkým nadšením do studií historických pramenů kolem tohoto plemene. Přesvědčení, které jsem měl na počátku, že nebude vůbec žádný problém se dopátrat nějakých historických pramenů ohledně tohoto pasteveckého psa, se však postupně vytrácelo. V jistých okamžicích bylo takřka nemožné vůbec něco zjistit anebo se dopátrat nových informací. Ohromen prvotními náznaky, které byly k dispozici, jsem upadl do mylné představy, že nebude nemožné zjistit další přesnější informace. Nicméně tomu tak nebylo. Vesměs se informace kopírovaly a opakovaly a nic nového, co by se mělo týkat tohoto plemene psa, nepřinášely. Největší problém, který následně také vyvstal, byl sehnat vůbec nějakou fotodokumentaci z dané doby. Ve své snaze získat jakoukoliv fotodokumentaci jsem se obrátil rovněž na širokou veřejnost prostřednictvím sociálních sítí a dalších komunikačních kanálů se

žádostí o poskytnutí dobových fotografií, pokud lidé takové k dispozici mají, kde by byl zachycen na fotografii i pes, neboť v běžně dostupných historických pramenech kolovala pouze jedna jediná fotografie zachycující reálně beskydského bundáše. Jednalo se o fotografii, která se stala titulní fotografií také této knihy.

Mám za to, že nakonec s velkým úsilím, i přes značné nesnáze, se mi podařilo dopátrat veškerých dostupných historických pramenů a vše chronologicky uspořádat a pospojovat. Do rukou se Ti, milý čtenáři, tak dostává kniha, která vytváří celkový obraz beskydského bundáše. Obraz, jak jej znali lidé v době, kdy tento pes běhal po beskydských pastvinách, byl skvělým pasteveckým psem, ale především věrným přítelem lidí z hor. Tato kniha zachycuje život právě takových lidí. Život, jehož součástí byl tento pes, sloužící člověku věrně po několik desetiletí a který byl neopakovatelnou součástí jejich historie, tj. salašnictví v Beskydech. Já sám jsem pak velice potěšen, že jsem to právě já, který Vám přináší tento malinký střípek z historie našeho regionu Valašska. Z historie, která nás stále tvoří a zanechává obrazy a odkazy našich dědů a babiček. Historie, která je základem našich morálních hodnot, které bychom měli akceptovat a neustále se k nim vracet také v dnešní době.

Autor: „Snažil jsem se vystopovat a kontaktovat všechny držitele práv. Rád napravím jakýkoliv omyl či opomenutí, na něž budu upozorněn, a to při nejbližší příležitosti.“

„Odevzdej se horám a hory z Tebe udělají člověka.“

(Ing. Jozef Šurkovský, 2021)

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.

ÚVOD

Život na horách byl od pradávna nelehký. Přinášel vše, jenom ne to, po čem by dnešní člověk moderního světa toužil. Byla to především tvrdá práce, která zajišťovala lidem možnost obživy a zároveň umožňovala v těchto končinách přežít. Léto krátké, dlouhá zima, to vše ovlivňovalo veškerý způsob života. Lidem z těchto končin hory vždy přinášely kromě starostí také i mnoho radostí. Byly to docela jiné radosti, než jaké znali lidé pod horami. Sobectví v horách nemělo prostor. A pokud se už objevilo, záhy se člověku krutě vymstilo. Spoléhat v nouzi na pomoc souseda bylo jak jinak než lidské a přirozené. I přesto se čas od času našel člověk, kterému nebylo nic svaté, ale takový člověk se potýkal nakonec s nelehkým osudem. Každý si toho byl vědom, že hory dáví vždy znát, kdo je tu pánem a kdo tu vládne. Vzhledem k poměrům, jaké v horách vždy panovaly, bylo zapotřebí veškerý způsob života a také především způsob a druh práce maximálně podřídit a přizpůsobit daným podmínkám, které tvořila příroda. Vše záviselo například na počasí, jaká byla úroda, anebo na mnoha dalších věcech. To dalo také vzniknout mnohým pranostikám, které vypovídaly o tom, jaké počasí v kterém ročním období má být a jak by se na něj člověk měl připravit. Ale i přesto to nebylo vždy jednoduché odhadnout, což vnášelo do běžného života těchto lidí jistý diskomfort, se kterým by se dnešní člověk jen s obtížemi vyrovnal. Mnoho mladých lidí také z těchto důvodů odcházelo za prací a větším výdělkem do větších měst. Bohužel

z těchto měst se už mnohdy do hor k rustikálnímu způsobu života nevrátili. Tato skutečnost měla za následek, že se nenávratně v propadlišti dějin ztratilo mnoho lidové slovesnosti, která se dědila z generace na generaci. Zvyky, řemesla a lidové dovednosti nebylo komu dál předat a postupem času přestávaly žít a vytrácely se z povědomí lidí. Nejinak tomu bylo i s historií a existencí beskydského bundáše. I přesto, že se alespoň částečně podařilo některé věci zachovat, je to jen střípek toho, čím disponovali naši předkové. To vše by mělo vzbuzovat v dnešním moderním člověku úctu a obdiv k těmto dávným obyvatelům hor Beskyd. To vše ukazuje na kontrast, který tu vždy existoval mezi nádhernou přírodou a nelehkým životem zdejších pastevců, obyvatel. Námětem a motivem se tato krajina stala nejednomu spisovateli. „*Kdybys pohlédl na ten kus země na východě Moravy hodně zvysoka, viděl bys rozvlněné kopce, vskutku jako by bača vyhnal ovce ze salaše. Valašsko je rozevřená dlaň plná rýh a vyvstalin,*“^[4] napsal Oldřich Šuleř ve své knize *Je to chuže po kotárech!*. A asi jako jeden z mála nejpřesněji vystihl ráz tohoto kraje a popsal také jeho krásu. Horské paseky plné ovcí roztroušených po kopcích a v dálce salaš, to je skutečně téma, které se objevuje na nejednom obraze zdejších malířů. Bača anebo Valaši doprovázení psem se rovněž stali typickým obrazem zdejší krajiny. Ano, bačové doprovázení pasteveckým psem, který se stal součástí mnoha povídek a věčné historie nejenom Beskyd, Valašska, ale i celého tehdejšího Československa – beskydským bundášem.

1 HISTORIE REGIONU Z HLEDISKA PASTEVECTVÍ A PSA

Beskydy, horské pásmo rozkládající se na území Slovenska, Polska a České republiky. V České republice přesněji řečeno horstvo táhnoucí se na východě republiky od Slezska (Slezské Beskydy) až k Moravě (Moravskoslezské Beskydy). Na území těchto tří pohoří, tj. Moravskoslezské Beskydy, Vsetínských vrchů a Javorníků, byla v roce 1973 zřízena Chráněná krajinná oblast Beskydy o rozloze 1160 km², která je největší chráněnou krajinnou oblastí v České republice. Slovo „*beskyd*“ k nám bylo přineseno v době valašské kolonizace ve 14. až 17. století a znamená „horské sedlo“.^[1] Během této kolonizace se nově přibývající usídlovali především v podhorských oblastech a na hřebenech hor, kde bylo daleko více příležitostí k chovu ovcí a potažmo k pastevectví jako takovému. Tomu také přispíval fakt, že v těchto lokalitách, nesporně dostupných a často těžce obdělávatelných, mohlo valašské obyvatelstvo získávat půdu za nízké ceny, anebo zcela „zdarma“, výměnou za službu, která se týkala např. ochrany hranic panství (viz dále). Osídlení, která tak vznikala na horách, se nazývala „hole“ (je možné se setkat s tímto označením tehdejších sídel ještě dnes v lidových písních, jako je např. nejznámější lidová píseň „*Na Kráľovej Holi*“, Slovensko). V první polovině 14. století se začínají valašské národy dostávat na území Slovenska. Samotná valašská kolonizace dle některých historiků (např. PhDr. Petera Ratkoše) měla tři hlavní fáze, což by odpovídalo i postupnému